

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет музичного мистецтва
Кафедра народних інструментів

**ВИВЧЕННЯ ОРКЕСТРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ
(БАЯН, АКОРДЕОН)**

Програма та навчально-методичні матеріали з курсу

Галузь знань — 02 Культура і мистецтво

Спеціальність — 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма — «Народні інструменти»

Рівень вищої освіти — перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Харків, 2024

**УДК 780.647.2:785](073)
В41**

Видається за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 1 від 31.08.2024 р.)

Рецензенти:

Щепакін В. М., доктор мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії музики ХДАК

Шемет Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри народних інструментів ХДАК

Укладачі:

Большакова Т. В., заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри народних інструментів ХДАК

Пасічинська Т. В., ст. викладач кафедри народних інструментів ХДАК

В41 **Вивчення оркестрових інструментів (баян, акордеон) :** програма та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 025 «Музичне мистецтво», освітньої програми «Народні інструменти» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. нар. інструментів ; уклад.: Т. В. Большакова, Т. В. Пасічинська. Харків : ХДАК, 2024. 14 с.

УДК 780.647.2:785]:378.147](073)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>02 Мистецтво</u> (шифр і назва)	Обов'язкова
	Напрямок підготовки <u>025 Музичне мистецтво</u> (шифр і назва)	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>курсова робота або аналоги</i>	Освітня програма за спеціалізацією: «Народні інструменти»	Рік підготовки:
		1
		Семестр
Загальна кількість годин – 180		1, 2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 112 год.	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Лекції
		—
		Практичні, семінарські
		—
		Лабораторні
		—
		Самостійна робота
		120 год.
		Індивідуальні завдання:
		60 год.
		Вид контролю: проміжний модульний контроль (атестація), залік 2 сем.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 33% / 67%

для заочної форми навчання — -/-

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Вивчення оркестрових інструментів (баян, акордеон)» – обов’язкова навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень музичного мистецтва поглиблює професійну підготовку бакалаврів за галуззю знань 02 Культура і мистецтво спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Мета курсу: виховання кваліфікованих кадрів – артистів оркестру народних інструментів, викладачів, диригентів оркестрових колективів, які повинні мати професійні теоретичні знання та базові практичні навички володіння мистецтвом професійного виконавства на баяні (акордеоні), як інструментів оркестрів народних інструментів.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення здобувачів зі специфікою професійного виконавства на баяні (акордеоні) як сольного, так і у складі оркестру народних інструментів;
- надання здобувачам базових професійних навичок володіння різноманітними прийомами і засобами виконавства на баяні (акордеоні), які необхідні майбутньому учаснику та керівникові оркестру народних інструментів;
- виховання координації музично-ігрових рухів та психомоторної координації;
- формування основ штрихової техніки;
- розвиток навичок попереджувального, контролюючого та коригуючого слухання в процесі гри на інструменті;
- розвиток навичок швидкого, міцного і довготривалого запам’ятовування музичного твору;
- розвиток навичок читання нот з листа, гри по слуху та транспонування, акомпанементу;
- ознайомлення з не складним музичним репертуаром для баяну (акордеону).

Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Вивчення оркестрових інструментів (баян, акордеон)» потребує наявності відповідної довузівської підготовки (вищий заклад освіти I-II рівня акредитації відповідного напрямку), функціонує і розвивається у нерозривному зв’язку із багатьма фаховими дисциплінами («Спецінструмент», «Оркестровий клас», «Диригування» та ін.)

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна

Загальні компетентності	Знання та розуміння предметної області та розуміння музично-професійної діяльності.
	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	Навички міжособистісної взаємодії у творчому колективі.
	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні творчі й педагогічні рішення та спроможність планувати і здійснювати на їх на практиці.
	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, осмислювати власний досвід та передавати його іншим у процесі викладання.
	Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини світової та української культури, цінностей і традицій.
Фахові (спеціальні) компетентності	Здатність до розв'язання проблем, набуття гнучкого та креативного способу мислення, яке дає можливість осмислити та вирішити проблеми і задачі, які стоять перед фахівцями з музичного мистецтва в умовах сучасних творчо-мистецьких реалій.
	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва, особливості історико-культурного і художнього контексту його розвитку.
	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва, міждисциплінарні зв'язки між музичними та історичними подіями у світовій та українській культурі, досягненнями у мистецтві і літературі.
	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом, використовувати професійну термінологію державною мовою, знання в професійній виконавській та педагогічній діяльності.
	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу в музичній, зокрема виконавській і педагогічній діяльності.
	Здатність оперувати професійною термінологією.
	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

Програмні результати навчання

Програмні результати навчання	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.
	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
	Володіти навичками гри в оркестрі.

Критерії оцінювання результатів навчання

(за 100 бальною рейтинговою шкалою):

А 90–100 (зараховано): здобувач відвідував усі аудиторні заняття, має повний конспект лекцій, творче орієнтується в матеріалі курсу, якісно виконував усі контрольні завдання, постійно брав активну участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

В 82–89 (зараховано): здобувач відвідував переважну більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, вільно орієнтується в матеріалі курсу, доволі повно виконував контрольні завдання, брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

С 74–81 (зараховано): здобувач відвідував більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, орієнтується в більшості проблем з курсу, виконував контрольні завдання, іноді брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

Д 64–73 (зараховано): здобувач відвідував частину аудиторних занять, відсутній конспект частини лекцій, орієнтується в деяких проблемах з курсу, виконував деякі контрольні завдання, майже не брав участі в обговоренні проблемних питань дисципліни.

Е 60–63 (зараховано): здобувач відвідав незначну частину аудиторних занять, відсутній конспект більшості лекцій, поверхово розуміється в проблемах курсу, більшість контрольних завдань не виконані або виконані на низькому рівні, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

FX 35–59 (не зараховано з можливістю повторного складання): здобувач пропустив більшість аудиторних занять, немає конспекту лекцій, дуже поверхово розуміється в проблемах курсу, контрольні завдання не були виконані, практично не брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

Г 0–34 (не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): здобувач не відвідував або майже не відвідував заняття з даної дисципліни, не має конспекту лекцій, не розуміється в проблемах курсу, контрольні завдання не виконувалися, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1.

Тема 1. Інструктивний матеріал

Тема 2. Художній матеріал

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1.						
Тема 1.	47	—	—	—	15	32
Тема 2.	133	—	—	—	45	88
Усього годин	180	—	—	—	60	120

4. Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інструктивний матеріал	15
2	Художній матеріал	45
	Разом	60

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інструктивний матеріал	32
2	Художній матеріал	88
	Разом	120

6. Форми поточного та підсумкового контролю Методи навчання

Методи навчання, що використовуються у процесі індивідуальних занять:

- елементи лекції;
- пояснення;
- бесіда;
- дискусія;
- наочна демонстрація техніки виконання.

Форми контролю

Перевірка рівня оволодіння основами професійного виконавства на баяні (акордеоні) сформованості базових навичок та умінь самостійної роботи над музичними творами здійснюється під час поточного контролю, проміжного модульного (атестації) та підсумкового контролю (заліку).

Поточний контроль здійснюється на кожному занятті в межах навчального модуля та має навчальний характер.

Проміжний модульний контроль (атестація) передбачає оцінювання рівня оволодіння основами мистецтва професійного музичного виконавства на баяні (акордеоні) під час виконання інструктивного та художнього матеріалу індивідуальної програми здобувача.

Для виконання під час першої атестації 1-го семестру виносяться:

- гама та арпеджіо до мажор окремо правою та лівою рукою;
- виконання напам'ять етюду та п'єси.

Для виконання під час другої атестації 1-го семестру виносяться:

- гама та арпеджіо до мажор у дві октави обома руками;
- виконання напам'ять одного етюду;
- виконання напам'ять двох-трьох п'єс (в залежності від складності музичного матеріалу);
- читання з листа окремо кожною рукою п'єси для початківця або одноголосної оркестрової партії

Для виконання під час першої атестації 2-го семестру виносяться:

- гама та арпеджіо соль мажор;
- виконання напам'ять одного етюду та п'єси із програми 2-го семестру.

Підсумковий модульний контроль (залік) передбачає оцінювання рівня оволодіння основами мистецтва професійного музичного виконавства на баяні (акордеоні) під час виконання всієї програми 2-го семестру:

- гама та арпеджіо соль мажор у дві октави обома руками;
- гама та арпеджіо фа мажор у дві октави обома руками;
- виконання напам'ять одного етюду;
- виконання напам'ять двох-трьох п'єс (в залежності від складності музичного матеріалу);
- читання з листа окремо кожною рукою п'єси для початківця або одноголосної оркестрової партії.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

1 семестр		2 семестр		Сума
Поточний контроль 1 (атестація)	Поточний контроль 2(атестація)	Поточний контроль 1 (атестація)	Підсумковий контроль 2 (залік)	
10	35	15	40	
45		55		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку (академконцерту)
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Навчально-методичне забезпечення

Програма, методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Музичні інструменти (баян, акордеон).

Пакет навчально-методичного забезпечення:

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус
3. Методичні рекомендації до самостійної роботи.

9. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Паньков О. Питання формування виконавської майстерності в процесі навчання гри на баяні. Кривий Ріг, 1995. 376 с. 19
2. Семешко А. Виконавська майстерність баяніста: методичні основи : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 144 с.
3. Серотюк І. Розвиток навичок орієнтування на баянних клавіатурах. Музична педагогіка та виконавство : зб. статей / упоряд. П. Серотюк; за заг. ред. проф. А. Семешка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. Вип. 6. С. 77–95.
4. Яценко І. Позиційно-багаторядна аплікатура в баянному виконавстві: теорія та практика: навч. посіб. Старобільськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2015. 99 с.

Додаткова

5. Горенко Л. Робота баяніста над музичним твором / Л. Горенко. – К.: Муз. Україна, 1982. – 51 с.
6. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності баяніста / М. Давидов. – К.: Муз. Україна, 1983. – 88 с.
7. Давидов М. Школа виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): Посібник / М. Давидов. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1998. – 112 с.
8. Душний А. Методи й прийоми вдосконалення роботи над музичним твором в класі баяну/акордеону. Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини : зб. матер. наук.-практ. конф., Львів, 3 листопада 2005 р. / ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. Дрогобич : Коло, 2005. С. 86–92.
9. Корихалова Н. Прочитання музики з листа. Музична педагогіка та виконавство: зб. ст. / упоряд. Серотюк П.; за заг. ред. проф. А. Семешка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. Вип. 6. С. 35–55.
10. Нікіфорук С. Методичні рекомендації педагогам-баяністам (акордеоністам) початкових мистецьких навчальних закладів. Народноїнструментальне мистецтво на зламі ХХ – ХХІ століть : зб. матер. та тез VIII між нар. наук.-практ. конф.(ДДПУ ім. І. Франка, 05 грудня 2014) / ред.-упоряд. А. Душний, Б. Пиц. Дрогобич : Північ, 2014. С. 12–18.
11. Пуриц І. Гра на баяні: методичні статті / перекл. з рос. мови. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 232 с.

- 12.Салій В. Методика роботи над музичним образом у процесі навчання підлітків гри на баяні (акордеоні) : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2013. 136 с.
- 13.Сташевський А. Великі жанри в музиці для баяна та акордеона: тенденції розвитку в останній чверті XX та на початку XXI ст. : монографія. Луганськ : Поліграфресурс, 2007. 159 с.

Репертуарні збірки

- 14.Бах Й. С. Двоголосні та триголосні інвенції [Ноти] / ред. К. Черні. Київ : Музична Україна, 1970. 64 с.
- 15.Бах Й. С. Хоральні прелюдії [Ноти] / перекладення. для баяна А. Лисенка. Київ, 2003. 20 с.
- 16.Берега А., Лебедєв В., Нестерович Б. Твори українських композиторів у класі акордеонно-баянного виконавства [Ноти]: навч.-метод. посіб. Вінниця : Планер, 2008. Т. I. 214 с.; 2009. Т. II-III. 354 с.
- 17.Власов В. Дитячий альбом (цикл п'єс для виборного баяна): навч.-реп. зб. / ред.-упор. А. Душний, В. Шафета. Дрогобич : Швидкодрук, 2012. 36 с. 20
- 18.Власов В. Педагогічний репертуар баяніста: навч. посіб. [Ноти] / ред.-упоряд. А. Душний, В. Шафета. Дрогобич : Посвіт, 2017. Вип. 2. 40 с.
- 19.Доренський О. Ступені майстерності. Вибрані етюди для баяна [Ноти]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 84 с.
- 20.Жилюк Т., Марценюк А. Нотарик: педагогічний репертуар учня акордеоніста [Ноти]. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 68 с.
- 21.Зубицький В. Весняні струмочки. Цикли п'єс для готово-виборного баяна [Ноти]. Київ : Музична Україна, 1988. 48 с.
- 22.Мантулев Е. Дитячий альбом «Прикарпатські візерунки» для готово-виборного баяна [Ноти]. Дрогобич : «Вимір», 2000. 20 с.
- 23.Марценюк А. Етюди для баяна та акордеона [Ноти]. Луцьк : ВежаДрук, 2017. 42 с.
- 24.Марценюк А. Легкі обробки народних мелодій для баяна та акордеона [Ноти]. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 40 с.
- 25.Миськів І. Українські народні пісні і танці в легкій обробці для акордеона або баяна: репертуар для учнів музичних шкіл. [Ноти]. Тернопіль : «Тайп», 2005. 26 с.
- 26.Мясков К. Дитячий альбом для баяна [Ноти]. Київ : «Музина Україна», 1991. 104 с.

27. Онуфрієнко А. Альбом баяніста [Ноти] / упор. А. Душний, С. Карась. Дрогобич : Коло, 2005. Вип. 1. С. 7–15; 2009. Вип. 2. С. 15–23; 2014. Вип. 3. 32 с.
28. Повій, вітре, на Вкраїну: обробки українських народних пісень у перекладі для баяна [Ноти]. Дрогобич : Посвіт, 2005. 52 с.
29. Подгорний В. Три п'єси з «Альбому для юнацтва» [Ноти]. Подгорний В. Твори для баяна. Київ : «Музична Україна», 1988. С. 29–37.
30. Салій В. Весела сімка. Дитячий альбом баяніста (акордеоніста) : навч. посіб. [Ноти]. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2020. 20 с.
31. Соколик С. Педагогічний репертуар баяніста-акордеоніста: навч.-реперт. зб. для мист. навч. закл. [Ноти] / муз. ред. А. Душний. Дрогобич : Посвіт, 2020. 28 с.
32. Соколов К. Педагогічний репертуар музиканта-інструменталіста: навч.-метод. посіб. [Ноти] / ред.-упоряд. А. Душний, В. Шафета. Дрогобич : Посвіт, 2014. 38 с.
33. Сорока В. Сходинки до майстерності. [Ноти]. Тернопіль-Теребовля, 2007. Зош. 1. 48 с.
34. Супутник учня-баяніста : популярні мелодії в перекладенні для баяна [Ноти] / ред.-упор. І. Бурій, М. Корецький. Київ : «Музична Україна», 1988. Вип. 2. 68 с.; 1989. Вип. 3. 80 с.; 1990. Вип. 4. 80 с.; 1993. Вип. 5. 68 с.
35. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / упор. П. Серотюк. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. Вип. 1. 36 с., Вип. 2. 36 с., Вип. 3. 44 с., Вип. 4. 44 с.; 2006. Вип. 5. 40 с., Вип. 6. 48 с., Вип. 7. 48 с., Вип. 8. 48 с.
36. Твори М. Лисенка в перекладі для баяна [Ноти] / ред.-упоряд. Є. Марченко, І. Фрайт. Дрогобич : Посвіт, 2006. 56 с.
37. Тече річка невеличка: українські народні пісні для баяна та акордеона в обр. І. Кобилкіна [Ноти]. Київ : «Музична Україна», 1998. 21 с.
38. Тимошенко О. Дитячий альбом для баяна [Ноти] / упоряд. та ред. А. Семешка. Київ : «Мелосвіт», 2004. 12 с.
39. Титов С. 50 етюдів для баяна на різні види техніки [Ноти]. Київ : «Музична Україна», 2002. 72 с.
40. Українські народні пісні і танці / перекладення та обр. для баяна М. Різоля. Київ : «Музична Україна», 1988. 88 с.
41. Шлюбик В. Дитячий альбом для баяна (акордеона) [Ноти]. Дрогобич : Посвіт, 2007. 40 с. 22

- 42.Шлюбик В. Педагогічний репертуар баяніста: навч. пос. [Ноти] / ред.-упор. А. Душний. Дрогобич : Посвіт, 2010. 60 с.
- 43.Штимак П. Тече вода з Ужгорода: народна музика в обробці для акордеона [Ноти]. Ужгород : Карпати, 2006. 88 с.
- 44.10 фуг українських композиторів в перекладенні для баяна [Ноти] / упоряд. та перекл. А. Батршина. Київ : Музична Україна, 1973. 36 с.

Інформаційні ресурси Інтернет

- 45.<http://www.nbuv.gov.ua/portal>
- 46.<http://www.musicfancy.net/uk>
- 47.Бібліотека ХДАК <http://lib-hdak.in.ua>
- 48.Харківська спеціалізована музично-театральна бібліотека ім. К. С. Станіславськог <https://mtlib.org.ua>
- 49.Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
- 50.<http://www.goldaccordion.com>

Навчальне видання

ВИВЧЕННЯ ОРКЕСТРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ (БАЯН, АКОРДЕОН)

Програма та навчально-методичні матеріали з курсу

Галузь знань — 02 Культура і мистецтво

Спеціальність — 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма — «Народні інструменти»

Рівень вищої освіти — перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Укладачі:

Большакова Тетяна Вячеславівна,
заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри народних
інструментів ХДАК

Пасічинська Тетяна Володимирівна,
ст. викладач кафедри народних інструментів ХДАК

Комп'ютерний набір та верстка
Т. В. Большакова, Т. В. Пасічинська

Видається в авторській редакції

План 2024

Підписано до друку . 2024. Формат 60х84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн.ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 1,00 Тираж 100. Зам №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4